

Minder ongevallen dankzij OHSAS 18001

Steeds meer bedrijven gaan over op een arbo-managementsysteem en wel gecertificeerd volgens de OHSAS 18001-norm, een zusje van de ISO 14001-norm voor milieu. Een systeem volgens de OHSAS 18001-norm biedt een goede basis voor onder meer scherpe en relevante veiligheidsprocedures. Een blik op de uitvoering van deze norm in de praktijk.

Naast ruim 230.000 ton zink per jaar produceert en verkoopt Zinifex Budel Zink in het Brabantse Budel-Dorplein zwavelzuur, Budel Leach Product (een lood en zilver- houdende grondstof), koper- en kobalthoudende filterkoeken en cadmium metaal. Deze stoffen ontstaan door het verwerken van zinkconcentraat uit een Australische mijn en andere grondstoffen in een chemisch-fysisch proces. Dit proces bestaat uit een afdeling Roosting, Loging & Zuivering, Elektrolyse en een Smelterij & Gieterij. Daarnaast zijn er nevenprocessen zoals een gaszuivering, een zwavelzuurfabriek en een geavanceerde waterzuivering. De hoofdproducten zijn het zogenoemde Super High Grade zink dat nodig is voor bijvoorbeeld het verzinken van staalconstructies. Verder wordt het zink gebruikt voor het maken van zinklegeringen die onder andere nodig zijn voor de productie van sanitaire accessoires zoals kranen. Het productieproces kent veel veiligheidsaspecten. Zonder maatregelen of bescherming zouden werknemers gewond kunnen raken.

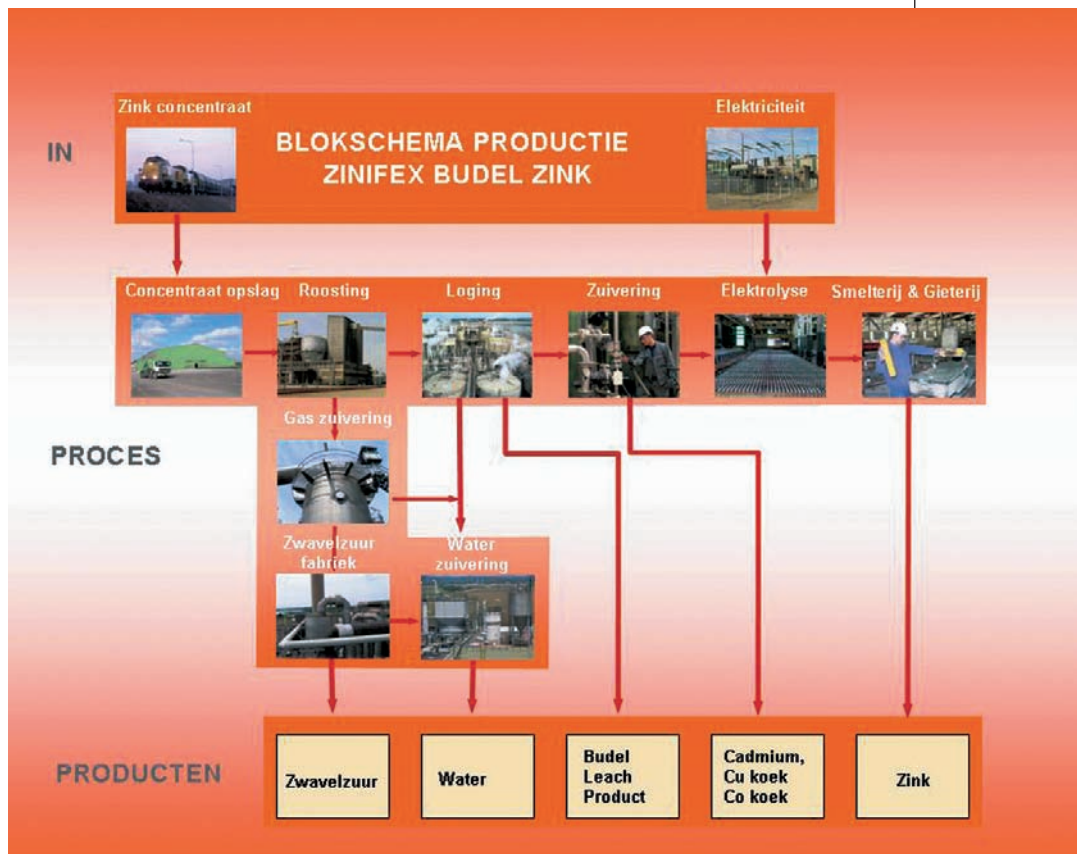
Bijvoorbeeld door een ontsnapping van gevaarlijke gassen tijdens het productieproces, door gevaarlijke machines zoals een kogelmolen, waarmee producten worden verkleind of als er in de smelterij en gieterij contact is tussen vloeibaar zink en water, waardoor vloeibaar zink kan spatten. Ook de gezondheid van werknemers vereist aandacht. Het ertsconcentraat bevat naast zink ook cadmium, lood, kwarts en kwik, stoffen die schadelijk kunnen zijn voor de gezondheid. Inademing van deze stoffen moet daarom worden voorkomen.

'Veiligheidsrisico's kunnen alleen worden beheerst met een goed veiligheidsmanagementsysteem. Daarom is er gekozen voor een systeem volgens de normen uit de OHSAS 18001. Dat biedt een zeer goede basis voor procedures en veiligheidsmaatregelen. Met name omdat de norm de kans biedt en het noodzakelijk maakt om veiligheid "op maat" te regelen.

Het aantal ongevallen in ons bedrijf is mede dankzij de toepassing van de OHSAS 18001 gedaald', aldus Henk van den Elsen, hoofd Veiligheid. Hij is verantwoordelijk voor juiste adviezen aan het management op arbo-gebied, waaronder het voldoen aan wet- en regelgeving. Hij stelt daartoe procedures en plannen op en legt het nut ervan uit bij het management. Ook bepleit hij invoering van een systeem volgens OHSAS 18001, na positieve ervaringen met het opzetten van een ISO 14001 systeem voor het bedrijf.

Van den Elsen wandelt - net uit de afdeling Loging & Zuivering - met helm en veiligheidsbril op zijn kantoor binnen voor het interview. Vlak daarna klopt een medewerker aan: 'De Belgische inspectie komt straks onze

treinen controleren!' Van den Elsen: 'Oké, prima.' Voor hem geen reden om nog eens snel

Blokschema productie

In 1999 is de OHSAS 18001-norm verschenen voor het opzetten en implementeren van een arbo-managementsysteem. Sinds die tijd zijn er in Nederland naar schatting 170 bedrijven volgens deze norm gecertificeerd. De certificatie-instellingen (CI's) zijn hiervoor echter niet geaccrediteerd door de Raad voor Accreditatie (RvA). Dit houdt in dat er geen afspraken zijn over of toezicht is op de werkwijze bij het uitvoeren van audits. In maart 2006 zullen naar verwachting de eerste accreditaties afgegeven worden. Zoals u begrijpt willen de betrokken partijen hier graag publiciteit aan geven.

Stichting Coördinatie Certificatie Milieu- en arbomanagementsystemen is een van deze partijen. SCCM is een stichting waarin de overheid, het bedrijfsleven, de milieubeweging en de certificatie-instellingen participeren. Doelstelling is om zodanige randvoorwaarden te scheppen dat de ISO 14001 en OHSAS 18001 certificaten een toegevoegde waarde hebben in de relaties van organisaties met hun omgeving, bijvoorbeeld de overheid. Certificatie is daarbij een belangrijk middel. SCCM stelt daarvoor 'spelregels' op; deze liggen vast in de certificatiesystemen voor ISO 14001 en OHSAS 18001. De certificatiesystemen bevatten interpretaties van de normen en richtlijnen voor de organisatie en werkwijze van de certificatie-instelling. Naast deze coördinerende rol worden door SCCM alle certificaten van geaccrediteerde CI's door SCCM geregistreerd en gepubliceerd via de site van SCCM.

het een en ander te controleren, dus. 'Nee, dat zit wel goed. Als je voor een inspectie opeens hard moet gaan lopen om zaken in orde te brengen, dan heb je ze niet goed geregeld.' In zijn kantoor hangt een kaart met daarop gedragsnormen: Ik geef het goede voorbeeld en volg de regels, instructies en procedures. En: Ik ben actief in het herkennen en voorkomen van risicovolle handelingen en situatie. Ook hangt er een blad met de stappen van de Veilige Start Bijeenkomsten. Dit is een systeem waarin medewerkers dagelijks terugkijken op de veiligheidsresultaten van de vorige dag en vooruit kijken naar de risico's van de komende dag. De invoering van dat systeem past ook in het OHSAS 18001 stramien.

De arbo-omstandigheden en ook milieuaspecten staan hoog in het vaandel bij Zinifex Budel Zink. Mede daarom is er vanaf 1999 gekozen voor een geïntegreerd managementsysteem volgens ISO 14001 (milieuaspecten), ISO 9001 (kwaliteitsaspecten) en OHSAS 18001 (arbeidsomstandigheden). Eén systeem werkt efficiënt en de aspecten kwaliteit, milieu en arbo hangen bij Zinifex Budel Zink zeer nauw samen. Van den Elsen: Toch moet je ook uitkijken met de integratie van verschillende managementsystemen. Veiligheid bijvoorbeeld kan dusdanig worden geïntegreerd dat veiligheidstermen niet meer afzonderlijk worden benoemd. Dat is niet gewenst.

Vanwege het belang van veiligheid benoemt Zinifex Budel Zink de zogenoemde veiligheidskritieke taken en andere veiligheidsaspecten apart. Daarbij kwam OHSAS 18001 goed van pas. Met dat systeem als basis werd een Risico Inventarisatie en Evaluatiesysteem opgezet. En nog meer zelfs: de wettelijk verplichte RIE werd aangevuld met de veiligheidsaspecten, zodat de

RIE uiteindelijk een levend register arbo-aspecten is geworden.

Ongeval

In augustus 2005 deed zich in de afdeling Laging & Zuivering een ongeval voor waarbij twee medewerkers brandwonden opliepen door heet spenzuur, de zure oplossing die uit het elektrolyseproces komt. Dat tot schrik van iedereen. Naar aanleiding hiervan wordt, in het kader van het ingevoerde OHSAS 18001 managementsysteem bekeken welke taken nog verder moeten worden uitgediept en welke niet. 'Dat steeds weer "op maat" maatregelen kunnen nemen volgens een vastgelegde structuur is voor mij het grootste voordeel van OHSAS 18001. Je kunt je richten op wat een bedrijf zelf belangrijk vindt, naast wat de wet ons soort industrie voorschrijft.'

Van den Elsen vindt niet dat OHSAS een al te grote papierwinkel met zich mee brengt. Toen de scheikundige in 1996 bij het bedrijf in dienst trad, was een ISRS (International Safety Rating System) basis voor de veiligheidsregels.

'Volgens dat systeem - met standaardmodellen en een puntenlijst - zat het wel goed als procedures op papier staan. Maar als werknemers niet doen wat ze gevraagd wordt, zijn veiligheidsprocedures gebakken lucht. Dan kunnen er toch ongelukken gebeuren. Daarom bepleitte ik invoering van OHSAS 18001. Dat biedt een heldere, inzichtelijke 'no-nonsense'-structuur waarin de volledige managementcyclus wordt gesloten en ook naar afwijkingen en verbeteringen wordt gekeken. Dat is erg belangrijk.'

Met de OHSAS 18001 als basis volgden een RIE met op basis daarvan arbo doel- en taakstellingen en een arbojaarplan. Dat laatste bevat concrete maatregelen. Zo werden bijvoorbeeld de al eerder genoemde 'Veilige Start Bijeenkomsten' bij Zinifex Budel Zink opgezet, waar op de risico's van de dag wordt teruggekeken en vooruitgeblikt. Collega's moeten elkaar of hun chef er verplicht op aanspreken als veiligheidsmaatregelen worden genegeerd. Een maatregel die aanvankelijk weerstand opriep was de ingevoerde Isolatie & Lockout-procedure: als er een monteur komt voor reparatie van een machine is de operator verplicht van te voren een hangslot op de schakelaar van die machine te hangen. Een extra zekerheid om er voor te zorgen dat de machine uit bedrijf blijft zolang de monteur aan het werk is. 'En daarbij is er sinds kort een beleid voor Zero Tolerance van onveilige handelingen. De attitude bij werknemers is namelijk nog steeds voor verbetering vatbaar. Het Zero Tolerance-beleid maakt vooral duidelijk dat van iedereen verwacht wordt dat hij of zij ingrijpt bij het constateren van onveilige zaken', aldus Van den Elsen. Wat doe je met de weerstand tegen nieuwe veiligheidsmaatregelen of regels? Van den Elsen: 'Nieuwe procedures zetten we eerst simpel op een A4-tje. Dan gaan

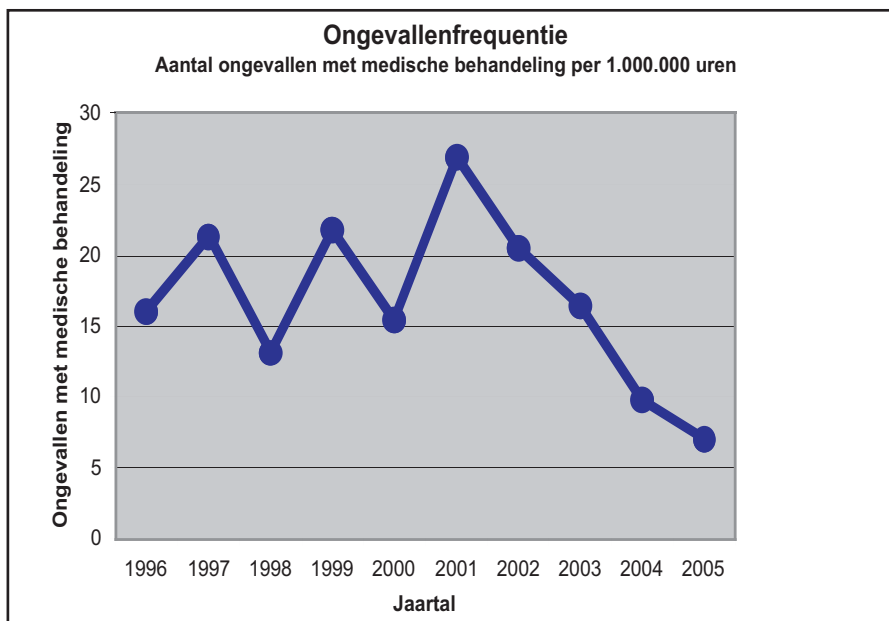
Zink

we ze in de praktijk uitproberen in samenspraak met operators en monteurs. Pas daarna komt de procedure op papier en dan wordt die ook door het personeel gedragen.' Ook wordt er binnen zijn bedrijf goed gecommuniceerd. Om werknemers bijvoorbeeld aan de Isolatie & Lockout te krijgen, werd in een introductiefilmpje het nut getoond. Ook is er een instructeur veiligheid in dienst om medewerkers te instrueren.

Tijdens een rondrit over de site van Zinifex Budel Zink ruik je soms een prikkelende geur: zwaveldioxide. Gevaarlijk om in te ademen? Van den Elsen: 'Nee, in deze concentraties is dat geen gevaarlijk gas bij inademing, maar aan de mogelijke emissies bij onze cadmiumproductie kleven bijvoorbeeld wel risico's. Door de omgeving zeer schoon te houden, blijft de concentratie cadmium in het bloed van medewerkers ruim onder de normen. Dat wordt halfjaarlijks nagemeten door analyse van bloedmonsters via onze eigen Bedrijfsgeneeskundige Dienst. Het risico, de beheersmaatregel en de metingen zijn geborgd in het OHSAS systeem.'

Zinifex Budel Zink hanteert al langer een veiligheidssysteem. Daarmee is de ongevalsfrequentie in het verleden fors gereduceerd. Het lijkt erop dat met de inspanningen die onder OHSAS 18001 gedaan worden het plateau dat eind jaren negentig bereikt werd doorbroken kan worden en doorgroei plaats vindt naar een werkelijk lage ongevalsfrequentie. In de grafiek is de ongevalsfrequentie per 1.000.000 gewerkte uren getoond. Geteld zijn de verzuimongevallen, ongevallen met vervangend werk en de overige medisch specialistische behandelingen die niet tot verzuim of vervangend werk leidden.

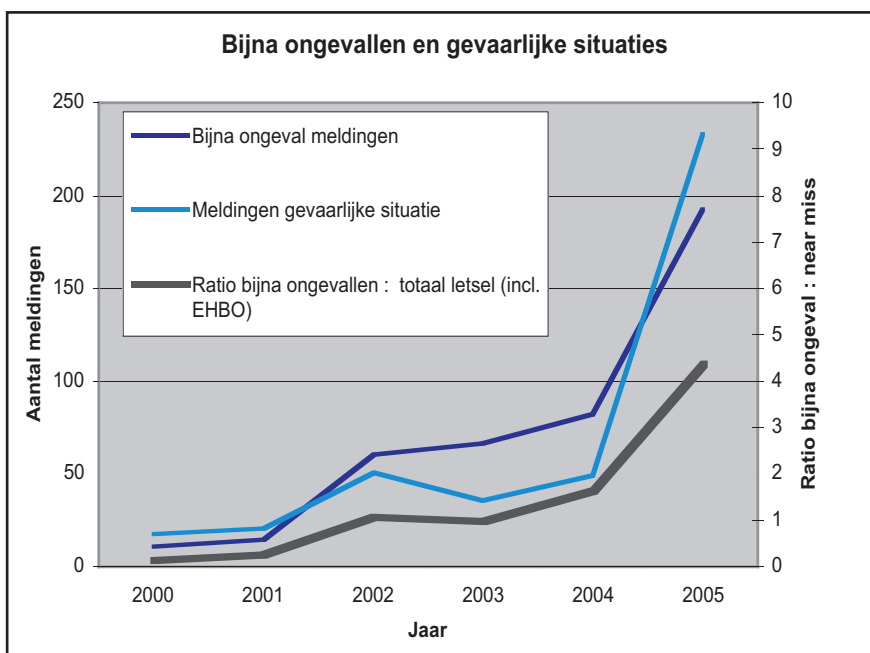
OHSAS 18001 is een internationale norm, uitgegeven door BSI en is in veel landen geaccepteerd als certificeerbare norm voor arbomanagementsystemen. OHSAS staat voor Occupational Health and Safety Assessment Series. Deze norm volgt de opbouw van de ISO 14001-norm en bevat de onderdelen: arbobeleid, planning, implementatie en uitvoering, controle en corrigerende maatregelen. In april 2006 hebben de eerste certificatie-instellingen (CI's) een accreditatie van de Raad van Accreditatie (RvA) ontvangen. Alle CI's maken gebruik van het Centraal College van Deskundigen (CCvD) van SCCM. Het CCvD heeft een certificatiesysteem ontwikkeld voor OHSAS 18001. Dit certificatiesysteem bevat een interpretatie van de norm en legt eisen vast ten aanzien van de organisatie en werkwijze van de CI's. Door de instelling van een CCvD zijn alle belanghebbende partijen betrokken en wordt het certificatieproces geharmoniseerd. Het certificatiesysteem, namen van CI's en de afgegeven OHSAS 18001 certificaten zijn te vinden op de site van SCCM: www.sccm.nl. Meer informatie over het bedrijf Zinifex Budel Zink is te vinden op www.budelzink.nl

Figuur 1: Ongevallenfrequentie

Bij de Roosting-afdeling waar het zinkconcentraat met lucht wordt verbrand, porren twee mannen met volledige adembescherming met poken in de pijpenbundels van de afgasketels. 'Dat is een erg zware taak. Daarom wisselen ze ook af.' De werknemers schrapen de vaste stof van de pijpwallen af die neerslaat bij het verbrandingsproces in de roostovens. Zinifex Budel Zink heeft nog steeds geen manier gevonden om die aanslag te voorkomen. 'De laatste jaren is er wel meer inzicht in het ontstaan van de afzettingen en daardoor zijn er al verbeteringen. Het streven is om het porren nog verder te reduceren of zelfs helemaal achterwege te kunnen laten. Dat is een onderdeel in ons arbojaarplan. Met zo'n jaarplan kan een bedrijf tenminste ook op resultaten worden afgerekend', aldus een gedreven Van den Elsen.

Het streven bij Zinifex Budel Zink is nadrukkelijk te komen tot een situatie waarin iedereen na elke dienst weer veilig naar huis gaat.

Figuur 2: Bijna-ongevallen en gevaarlijke situaties

Een van de belangrijkste onderdelen van een goed veiligheidssysteem is het melden en onderzoeken van incidenten. Met name bijna ongevallen en gevaarlijke situatie zijn belangrijk omdat deze een indicator zijn voor het bewustzijn van de medewerkers ten aanzien van hun veiligheid. De afgelopen jaren is een sterk positieve trend te zien. Deze trend werd begin 2005 nog eens fors versterkt toen een nieuw, zeer laagdrempelig incident-meldsysteem werd opgezet.

OHSAS-certificering paste bij de toenemende aandacht aan veiligheid. Het aantal ongevallen en het verzuim bij Zinifex Budel Zink daalt mede dankzij OHSAS 18001 steeds verder. Van den Elsen: 'Op dit moment ligt het ziekteverzuim net boven de 3,5%. In het afgelopen financieel jaar waren er negen ongevallen die een medisch specialistische behandeling vergden, waarvan drie met verzuim. Er is sprake van een duidelijke daling, maar het zijn er nog steeds negen te veel.'

Zinifex Budel Zink moet wettelijk gezien ook voldoen aan de eisen uit het Besluit Risico's Zware Ongevallen (BRZO'99). Richtlijnen in OHSAS 18001 hielpen Zinifex Budel Zink ook daarbij. 'De eisen uit dit stuk wetgeving geven aan dat Zinifex Budel Zink Veiligheids-rapportageplichtig is en dat er een veiligheidsbeheersysteem (VBS) moet zijn. De wettelijke eisen verbonden aan het VBS stroken met de structuur van de OHSAS 18001', aldus Van den Elsen.

Van Van den Elsen mogen audits van certificatie-instellingen best wat kritischer zijn. Tijdens een handhavingcontrole in het kader van het

SCCM is een stichting waarin de overheid, het bedrijfsleven, de milieubeweging en de certificatie-instellingen participeren. Doelstelling is om zodanige randvoorwaarden te scheppen dat de ISO 14001 en OHSAS 18001 certificaten een toegevoegde waarde hebben in de relaties van organisaties met hun omgeving, bijvoorbeeld de overheid. Certificatie is daarbij een belangrijk middel. SCCM stelt daarvoor 'spelregels' op, deze liggen vast in de certificatiesystemen voor ISO 14001 en OHSAS 18001. De certificatiesystemen bevatten interpretaties van de normen en richtlijnen voor de organisatie en werkwijze van de certificatie-instelling.

Achtergrond SCCM

In de Stichting Coördinatie Certificatie Milieu- en arbomanagementsystemen participeren de Vereniging VNO-NCW, het ministerie van VROM, de Stichting Natuur & Milieu en de aangesloten certificatie-instellingen. SCCM scheidt de randvoorwaarden voor een zodanig kwaliteitsniveau van gecertificeerde milieu- en arbozorgsystemen, dat de certificaten een betekenis kunnen hebben in de relatie van bedrijven met de overheid.

SCCM stelt de 'spelregels' op waaraan de aangesloten certificatie-instellingen zich bij het certificeren dienen te houden. De spelregels liggen vast in het zogenaamde ISO 14001 certificatiesysteem, het EMAS-verificatiesysteem en het OHSAS 18001 certificatiesysteem. Deze 'spelregels' kunnen door SCCM worden aangepast.

SCCM is door de Nederlandse overheid aangewezen als 'competent body' voor de uitvoering van de EMAS-verordening.

BRZO'99, wordt één aspect van de bedrijfsvoering steekproefsgewijs helemaal uitgediept. Certificatie-instellingen die tijdens externe audits controleren op de OHSAS 18001-normen kijken meer organisatiebreed. Dat leidt soms tot oppervlakkigheid en de neiging tot procedures omwille van de procedures. Tijdens een recente audit kreeg Van den Elsen bijvoorbeeld te horen dat er nog een lijst moest komen met daarop de bewaartermijnen van aan veiligheid gerelateerde documenten, terwijl dat voor de individuele documenten al vastgelegd was. Mogelijk gaat de overheid in de toekomst op een andere manier handhaven bij bedrijven die gecertificeerd zijn door een geaccrediteerde certificatie-instelling.

Voor Zinifex Budel Zink heeft het ingevoerde OHSAS 18001-systeem veel winst opgeleverd. Van den Elsen: Een OHSAS-systeem levert op termijn zeker winst op. Niet alleen door minder kosten door schade, letsel en verzuim en efficiënter verlopende processen. Ook door besparing van menselijk leed dat volgt op ongelukken.